

Ристо Лазаров
ЦЕДЕНА

Библиотека Поезија, книга 16

Јазична редакција: Бобан Карапејовски

Дизајн: Сак-стил

Ристо Лазаров

ЦЕДЕНА

Скопје, 2018

ПОМПЕЈА

Тој августовски ден
замолкнале наpolitанските пејачи.
Немилосрдниот Везув
ги истурил сите светски резерви
од пепел врз градот во кој,
како што е градскиот ред,
имало форум, бањи, вили на министри,
имало грниња - некои полни
со вино, некои со златници.
А имало и недоброј каупони,
малечки кафеанчиња
со питија и мезиња,
Имало и О соли мио на сет глас,
Имало, како да немало, и бордели:
фалусот, така рече, бил симбол
на градот. Сега е симбол
на пеплосани фалуси. Уште
колку векови ќе требаат
да живеат како што прилега
стариот симбол на градот?
Некои бордели веќе се обновени,
реставрирана е и една
еротска фреска: сиден доказ
дека додека има свет ќе има
и фалуси. И обратно.
Помпеја оживеа славејќи го фалусот.
Во Неаполскиот музеј постои
тајна збирка на пеплосани фалуси
– некои вкочанети, некои свиткани
како лебедови вратови. Со верба во
воскресот на фалусот се тешел
и Плиниј Помладиот кога
отспротива Неаполскиот залив
го гледал беснеењето на Везув.
Плиниј, жив сведок на создавањето

на уште една terra tenebrosa
со покровка од пепел
и прв трагач по некој птичји фалус
кој ќе ја создаде птицата феникс.
Фалусите никогаш нема
да му го забораваат тоа.
Не се баш дементни
и во Стибера на Црна Река
во Македонија, иако нив
се уште ги посипува со пепел
локалната термоцентра.

ΠΟΤΟΠ

ПОТОП

Во Енциклопедијата на нашиот град,
е запишано дека низ вековите
бил спалуван од безумни војководачи,
бил и срамнуван со земја од земјотреси,
бил и поплавуван од бесни порои.
Сношти пак ни дојдоа неканети гости,
без да чукнат на тенките врати
на нашите надежи. Баш како
од Библијата да дојдоа, иако верувавме
дека и самиот Господ знае оти
со камења не сме го гаѓале –
доста беше ако е за аир,
малку ли други гајлиња имаме!
Од темното небо врз градот
се истурија мориња од дождови,
легии од молскавици, секавици –
на филм невидени, на сон несонети.
Сега соништата ни се наврнати.
Наврнати сме сите ние, нашите души.
И солзите на жените и мажите се наврнати.
Под Скопска Црна Гора немилосрдни порои
носат се пред себе, ја носат тагата
до највисоката точка на болот.
Понатаму нема каде. Во свежата кал
се копаат нови гробови, над нив
нови осаменици. Професионалните
голтачи на молскавици останаа
со затворени усти. Потопот однесе
и многу сомнежи и клетви. Остана
уште една страница со наврнатата душа
во Енциклопедијата на нашиот град.

ГОЛЕМАТА БЕЛА ПТИЦА

Песна за една обична гуска

Бела е и голема,
си мисли – царица на белината.
Бела е и голема,
како празнина на епохата.
Бела е и голема,
а ќе пафне, а ќе праша:
им ли белината срце?
Ако е триумфално расположена,
бела ем голема,
ќе праша: чуму и е на белината срце?
Бела е и голема,
си мисли на крилјата носи среќа.
А среќни никаде, ни за лек.
Бела е и голема,
квачи следбеници,
квачи вина кај оние
кои ја прочитале како буквар
и ја преживеале белината.
Бела е и голема,
накљукана со багремов цвет,
си мисли има дарба за
великодушно раздавање на другите.
Бела е и голема,
колку што има белина
има и сертификати за белина
- денес со белина се купуваат
секакви сертификати:
и за умност, и за дарба.
Бела фалшивост на кило,
навали народе.
Бела е и голема,
наперчена, не ја сфаќа
таблицата за множење
на сопствената дигресија.

Бела е и голема,
а често кине зелени,
секиден ја менува
насоката на движењето:
денес лево, утре десно.
Од раѓање е побела од стиропор.
Ќе пукне од желба да биде нешто
во градот што и е сé.
А ваму, кога ќе и ги допреш
белите крилја, пукаат
како балончиња од сапун,
купени од уличните продавачи
- оние што ги дуваат малите дечиња
за да си ја успокојат палавоста.
Секое балонче башка огледалце
во кое големата бела птица
дури зад решетките на кафезот
ќе се препознае како обична гуска.

ДВА ГАВРАНА

Два гаврана
обата од црни поцрни
раскрилиле крилја
акаат што акаат низ дуњата,
акаат, гракаат и макаат
а сега, среде лето,
им текнало да го наткрилат
езерото.

Првиот гавран има црвен клун
отшто се прелокал човечка крв,
триж повеќе црвено вино.
Другиот е дебелогаз
отшто се проколвал човечко месо
триж повеќе егзотични мезиња.
До гушите им капат капки
мрсули од свежи патлиџани.
Немаат марамчиња,
а немаат ни навика
да се забришуваат.

Се мачат да распнат
хоризонтална суница
преку езерото. Не врви.
Суницата си има свои патеки
и не слуша стрвни гаврани.
Полесно им е да распнат
ортома од темнина:
скокни-падни, ортомата
некако се распна
и гавраните задоволно
си ги почешаа мешињата:
помислија бел ден
веќе нема да раздени
во зоната на нивната темнина.
Си ја викаа поетска зона

со охридско-струшки мотиви
(отшто сите други езера
што ги облетале се помали).

Крилјата им се измастени
со утрински бурек. Ама летаа,
летаат, инаетот ги крепи.
А и централното раководство
на јатото црни гаврани
им дало таква директива.
Кајшто ќе прелетаат,
се оронува, се се инвалидизира.
Тукушто помислија дека
црната ортома е со црно вино бојадисана
двата црни гаврана
за последен пат ја пафнаа својата
недоветност:
црната ортома да ми ти била
мамка за ненаситни гаврани,
од која ќе се ступолат во невиделија
толку овие два злокобни црни гаврана.

ПАТ

Секој пат има конкретни отсечки:
од гроб до гроб, од беда до беда, од тунел до
тунел.

На долг пат се тргнува пред зори,
кога најчисто се слуша лелекот на небото
и најлесно се влегува во свезденото
претчувство.

Подоцна сенките се издолжуваат
и ако ја слушаш засушената маховина
ќе фатиш во насока на очајот.
А можеби и нагледно ќе се увериш
дека нема пат без беспаке.
Ако патот те води низ шума,
варди се од погледот на волкот –
волкот е волк и не знае за најаска.
Ако низ шумата кинисаш со насмевка,
сигурно ќе погалиш некоја билка
или некоја фиданка, онака, како
Славко Јаневски. Баш тогаш ќе подзастанеш
да се разминеш со една свечена поворка.
И такви има по патиштата.
Ако набасаш на тунел од крошните
на остарените дрвја, ќе видиш какво е
големото шеталиште на духови
од триста мајчини збрани. Како
пролетерите од сите земји. Од пролетерски
занес можеш да се соннеш
од свилен конец што не се кине.
Секогаш кога се оди на пат
сака четири отворени. Очи.
Колку што одминуваш, гледаш
сè подлабоки траги, а патот ти исчезнува
од пред нозе. На крајот на патот
задолжително стануваш точка
во очите на сите млади невести.

И ти станува јасно дека нема невини патници.
Џабе ли те јадат јанси за тоа каде е крајот на
патот,
дали и во кој календар е впишан Денот на
победата.
Од искуство знаеш дека има и такви
кои кога ќе им текне кинат страници од
календарите.

ДУПКИ НА ПАТОТ

Пред дождот
го гледавме в кино.
По дождот
гледаме дупки на патот.
Дупките си се дупки,
немаат ни вера ни националност,
особено по дождот,
кога во дупките се прават бари
и не се знае која дупка
колку е длабока. И чија
автомобилска гума повеќе ќе настрада.
Дупките немаат чадор
па да се заштитат кога врне.
А вие во очите немате дупкомер
па да и го видите однапред
суратот на дупката. Со шлагерите
од најновиот компајнт-диск
фино си патувате низ младините,
пред левото тркало да ви пропадне
во дупка. Значи, во лева дупка,
макар што статистички е утврдено
дека има повеќе десни дупки.
Мигум ви е в глава кажувањето
на баба ви: ако треснеш во дупка
ќе имаш нечесни намери или
некој друг ќе те измами.
Пу-пу, скраја да е,
ако се најдете во Кина кога има порои,
може да се отвори некоја голема дупка
на асфалтот и да ве проголта, не само вас.
Кајшто има дупки голтачки на живи луѓе,
голтачите на пламен не се во мода.
Сака да се заобиколува секоја бара на патот.
Ако возите пребрзо, нема ни да сетите
дека под барата има дупка
и дека некому му е пишано од лулка до дупка.

ЛОШ СОН

Една небеска топка
се тркала по калдрмата,
потскокнува како во лош сон.
Скока топката, скокаат разијдувањата,
како јој скокаат и идеалите
и се престоруваат во нерешителност.
Иднината си го изгубила изворот:
истекува и се разлива од еден збор
што на ниту еден јазик не значи ништо.
Се шират сенките на осаменоста.
На неопределено време е затворен
и одделот за изгубени срца.
Никој нема клуч, ни досетка
за влез внатре во вознесот.
Нема ни кантари за мерење
на злото во секој од нас,
повеќе сакаме да мислат
дека сме добри, добрички.
Поединците се множат со нула –
така им треба кога не знаат
да ја игнорираат околината.
Ете, такво време дошло:
белковина без жолчка.
Време на нови зазори и стравови.
Време, вага за точно мерење
на рамнодушноста. Време,
бегалски блуз, онеменост на немоќните,
лебдење на безвременски капсули.
Наше време е тоа, време без огледала,
време со прогонети убави сништа,
во кое тешко се наоѓа време
да се мисли за празнотијата на времето.

СТРАШИЛА

Брзо врват нашите животи,
сите прилегаме на небески летачи
од книгите на Булгаков.
Брзо узрева и сè што ќе се посее
во нивите на историските значења.
Плодовите понекогаш се горчливи,
ама треба да се вардат. И луѓето
треба да се вардар. Сè треба да се варди,
додека не разбереме дека светот
е едно големо вардилиште.
Нивите и полињата ги вардат страшила
- од црни страчки и други грабливки.
Страшилата се вечни, не умираат
и кога ќе се обере бостанот.
Направени се од секаков материјал,
најди-закрпи, во високата школа
за штукнување на умот од страв.
Страшилото се смета за функционално
ако на кој и да е случаен минувач
му се зголеми пулсот кога ќе го види.
За страчките и другите грабливки
се подразбира – усвет да фатат.
По нивјето и полињата има и падари,
ама тие сркаат жешка шкембе чорба
и локаат студени шприцери
баш кога ќе нагрнат грабливките.
Страшилата им се одмена.
Особено новите, модерни страшила
со голем домет и широк распон на
дејствување.
Покрај нив и баба ми може да биде падарка.
Во меѓувреме падарите, како и малите деца
си играат видео-игри на мобилните телефони.
Гејмери биле, заборавиле на падарството.
Кога ќе се истурат градоносните облаци,
жива вода стануваат падарите, а низ полињата

се разлива жива кајгана. Градобијните ракети
умреле или им истекол рокот на употреба,
сеедно.

Во такви случаи еклатантно е нарушено
правото
на узревање на сè што никнало на нивите и
полињата.

Поледелците не знаат кого прво да опцујат
- небото или заспаните градобијни ракети.
Потем полека се помируваат со судбината,
како што им прилега на луѓе кои умираат
уверени дека живеат. Осудени на доживотно
молчење.

Остана само надежта свездите да ги вардат
и луѓето, и нивитеи полињата, од нигде
никаде
да заскита и крајот на светот.

ЗАД СУНИЦАТА

ИСТОК

Уште нерасонети,
потпевнувајќи ги „Се буди Исток и Запад...“
и „На нозе презрени од светот...“
со раскантаното „југо 45“
во ноќта што се к'ти, пред изгрејсонце,
стасавме под брзаците на реката.
Веќе ги бевме фрлиле јадиците
кога почна да зазорува:
од две страни сонце изгреа,
а од третата месечина,
баш како нашата малешевска песна.
Од две страни, ама од исток,
оној живоносниот исток
во кој светлината некогаш доцни
а некогаш и попречуваат да се појави,
но во кој времето секогаш брза пред нас
ту за еден, ту за десет часа.
Пред наши очи Источницата игровита
заигра оро, а во слава на новиот ден
на првите сончеви зраци заблескаа
и крлушките на првите риби фатени на
јадиците.

Не беше време да се пее,
да не се преплаши рибата во брзаците.
Знаеш ли, прашува пријателот
местејќи нов црв на јадицата,
од кого сме го наследиле сонцето?
Молитвата зошто се моли
на источната страна на крстот?
Зошто змиите и акрепите
вид виделија фаќаат од Источницата?
Сето тоа било дискрреционо право на
Горниот:
при создавањето на светот сетика почнал од
исток.

Од исток најјасно се гледаат
сите крстопати на светот.
Сонцето тука грее толку силно,
што мораме да мижиме пред стварноста,
а кога ќе удрат дождови стварноста е каллива.
Стварноста тука понекогаш се гледа
со туѓи очи и се берат туѓи гајлиња.
И да не се заборава: малите народи
најмногу му се радуваат на сонцето,
особено на она што изгрева од две страни,
иако тогаш се допрашуваат на која страна од
светот
се свртени креветчињата во детската соба?
На исток петли кукурикаат, наутро бијат и
камбани,
а и лисици се врткаат околу кокошарниците.
Ако го нема истокот ќе ги нема ни
воздишките
на зајдисонце. Ако го нема истокот
ќе преостане темнината. Затоа и на Запад
сонцето изгрева од источната страна.

ЗАПАД

На Запад сме
и баш тука не фати
ноќта на молњите.
Молња по молња
молњоглед, молњопев.
Светкавиците
прават бегалци од зборовите.
Најубавите стихови сами се бришат.
Високо се молњите.
Високо и дрвото, нашиот заслон.
Секое дрво сака да е повисоко
од самото себе. Има и такви зборови.
Едни велат: молњата е
небесен сејач на страв.
Други велат: молњата е постоење.
Значи: стравот е постоење.
Постоење во страв.
А и песната е постоење,
сешто е постоење.
Зборовите во песните
се набабрени од молњи.
Молњата влегува во постоењето
низ ушите, низ очите.
Понекогаш доаѓа
како гневен небесен јавач
и светка да му го покаже патот на коњот.
Молњата ти ги парчосува сните
ама ти остава еден голем облак
на чијашто постела осаменоста,
како и сонот, е најдлабока.

Тој облак е скроен од жедни очи
и од понекоја блудна мисла.
Од облакот – директен пат до залезот.
Утре е ден за китење со гerdани од молњи

и за пеење песни во слава на трудот,
какви што пееа берачите на памук во
Луизијана.

СЕБЕР

Сите станале на лева нога
и сите со компаси в раце
го бараат крајниот север.
Насетуваат дека пак
ќе има кавги, не дај боже
и полоши нешта.

И охридските пастрмки,
сигурно знаете,
со векови го бараат северот
ќе да се ептен суеверни,
а нема компас –нема север
има само северен ветар,
студ, разбеснето езеро.
Среде езеро има
и една театарска платформа
од која севезден слушаат
дека е тесен патот кон далечниот север
и дека Едвард Бонд е еден од ретките
квалификувани водачи кон тој пат.

На брегот, се лулее на ветрот
билдборд со слика на
натртени женски газиња
и со порака дека секоја од нив
има свој фактор. А малите народи,
засега се крстат во меѓународниот фактор.
Меѓународниот фактор, пак,
има и други севери:
Северна Кореја, Северен Кипар...

Гледаме, со ококорени очи:
глуvcите оро играат крај езерото
а и распиштолени се по плоштадите.
Гарваните се на готовс: чекаат

да се објави нова војна,
па да се чуе до каде можат
да гракаат, да гракаат.
Да ја оглуват и историјата
која со бел стап чека на семафорот
во центарот на градот.

ЈУГ

На југ се корените на топлината
и на првата сончева лулка.
На југ се планините на боговите
од кои некои самите си ги вадат очите.

На југ ви течат од устите
сокови од зрели смокви и калинки.
На југ сите лубеници се расечени на половина
како што земјината топка
невидливо е пресечена на север и југ.

На југ има многу црева што кркорат
и уште повеќе топли мисли
што се гушкаат со милозвучни песни.
На југ тагата пее најволшебно
и за чудо, не се топи
како пролетниот снег брзо што се топи.
На југ кога дува ветар
ви ги топли коските
и ви го избива студот од душите.

На јужните трибини на стадионите на југ
во почесните ложи седат такви
кои не знаат што играат оние долу на теренот
и кои од виски, вотки и шампанско
заборавиле што е домашно вино и ракија.
На југ не можат да се добројат
тамбурите и бузуките со испокинати жици.
На југ се гробиштата на серенадите.
Југ сè помалку е татковина на јужните луѓе
а се повеќе резервна татковина на птиците.
Птиците на југ ја исцртуваат почетната
и завршната точка на животниот круг.
Баш тогаш на југ многу бијат камбаните,
а кога бијат камбаните на југ згуснува болката
и тагата.

СКРШЕНО ШИШЕ

Шише како шише
или поточно – шишенце:
мало, стаклено, бебешко.
Од него се цица иднината:
растат најнеобичните желби,
вишнеат по млечниот пат сите надежи,
сончињата со време стануваат сни.
Од него се цица и детската насмевка
и само со голтка-две
се скротува бебешкиот плач.

Шише како шише
или поточно – шишенце:
на долгиот пат на неизвесноста
во кампот на бегалците –
мајката со едната рака
цврсто го стега во прегратка бебето
а во другата панично се мачи
да го додржи шишето
што и се лизга од раката
и мигум се парчосува наземи.
Мајката остана без шише и без млеко.
Полна очај. Ама очајот
не се цица и од него не растат
најнеобичните бебешки желби.
На каменот од кој се парчоса шишето
самиот Бог пукна од срам и од немоќ.
Мајката сега гледаше скршено шише
и пукнат Бог, никакво чаре.
Бебулето само што не беше зинало усте
да даде знак дека му треба
само нешто за цицање,
а шеќерните приказни
доживотно им ги отстапува на возрасните.

ЗАД СУНИЦАТА

Зад суницата
што со нескриена љубов
ја гледаме од балконот
сетики е изнавртнато, превртнато
и облаците спокојно
си ги користат деновите
од ланскиот одмор.

Зад суницата
бездруго има судбини
потпрени на сидовите
којзнае како сосидани
од сенките на времето
кое не е ни минато ни сегашно

Зад суницата
има распослано софри
со турли турли јадења и пиења
и поднапиените околу нив
или играат брканица со женските
или се гаѓаат со јајца
препечени на ринглите на времето.

Зад суницата
има многу трнливи грмушки
и невидливи дупки
во кои скончуваат старите филозофи
има и некакви непознати дрвја –
никој не знае какви плодови раѓаат
но сите гледаат дека
пропагаторите на светлата иднина
без наситка ги голтаат
и сите гледаат дека
цели врнежи од сокови
им ја валкаат облеката на ненаситните.

Ред е да се соопшти
дека кога и да е на Олимпијадата
ќе се воведат натпревар во
скок преку суница.

МАЧКА ВО ВРЕЌА

Спроти секоја мачка
има и вреќа:
тоа ти е како равенка со
безброј непознати.
Откако ќе заглави во вреќата
мачката никому не му посакува
да стане плен на стопаните
на темнината. А тие се
накотија во последно време,
повеќе од мачките,
така што веќе може да се
говори за глутници од монструми
- стопани на темнината.
Некои од таквите стопани
ги врзуваат мачките во вреќи
од чиста разонода, без причина.
Меѓу два сладострасни, стопански
убоди во меѓуножјето. На стопаните,
веселници ич не им е гајле
што мачката во вреќа е трудна.
Добро, не се знае баш точно
колку и од кого е трудна,
ама тоа не е причина да ја пикнеш во вреќа.
И мачката не се дава лесно.
Не туку-така се рекло дека има девет животи.
При ставањето во вреќа
на стопанот му прави крвава гребнатица,
а и самата не знае од што е зарамена.
За тоа нека му мисли стопанот.
Мачката кога е во вреќа,
не може да допре ништо од сеќавањата.
Не ни помислува на мемоари,
ама и течат лиги кога ќе помисли
на глувче или рипче, па и на
остатоци од некаква јанија.

Во темнината на вреќата
попушта е каква и да е кавга со ангелите.
И со кавга и без кавга ќе изгние
во вреќата фрлена на отпад,
ќе црвјоса и од неа ќе се наполнат
дузини кутии со мамки за рибарите
кои ќе ловат риби за некои други мачки.
Онака, за разонода.

ΠΡΟΦΗΤΕΥΑ ΒΡΕΜΕΤΟ

УТРО

Блескотна сончевина
навлегла во свирчето
што на сет глас го објавува
почетокот на иднината.
Застана часовникот
што севезден ни ги полнеше
душите со болка.
На очи е:
од сонцето наеднаш
се топат темните докази.
А ноќеска се слушна
дека оздравеа гласните жици
и дека однемеа славеите.
Погледите пак се насочени
кон младото небо –
време е да се измери
колку им е олесната
беспомошноста на свездите.
Не сака да се умира
за да престане
гракањето на гарваните.
Пероните празни,
без заскитани протатнувачи
кои сакаат да бидат
сакани од сите. Наеднаш
одлетало во темните
дупки на небото:
"ме боли пета за ова,
уште и за ова, за сè".
Заскитаните протатнувачи
низ времето си ги
скршија главите
од штитот на Ахил.
А ќе речеш:
утро како утро –

само што на ова утро
ептен му личат одорите
на иднината и обновата.

ПЛАДНЕ

Утринското кафе
одамна е испиено.
Весниците се прелистани,
чисто од стара навика.
Крстозборите се решени,
пак од навика, а на стари
години ја ублажувале деменцијата.
Шукур, ве нема на слика
во новинските некролози.

Пладне без тивко ветре
и без разнесувач на стари бакнежи
не е вистинско пладне.
Вообичаени метежи на крстосниците:
сите бакнежи минуваат на црвено
докажувајќи дека секоја
заблуда е обоена.
Се бојадисува пладнето,
напукнувв заблудата.

Пладнето
полека станува малоокрвно.
Пладне со птици во погледот
очи со гнезда за птиците.
Бијат ли, бијат камбаните
гулаби се разлетуваат на плоштадите
и од пусто невнимание
(а и од чаламџиски павтеж)
му ја покапаа душата
на господинот со паларија
со жешко недопиено кафе.

ПРОФРЧУВА ВРЕМЕТО

На Бохумил Храбал

Гулабите одвај одлетаа
отшто ги беше прејал тој
И тој одвај одлета
оти беа го прејале тие.

Отпосле се дозна
дека има и човеколики гулаби:
тие пак слетуваат на симсот на
петтиот кат на болницата
а тука веќе одамна нема ни трошки
ни човек што разбира што е глад.

Од симс до симс
од плоштад до плоштад
невидливо исчезнуваат љубовта и надежта
и се множат гулаболиките луѓе
со залепени клепки и празни срца.

Бронзеното торзо во *Златниот тигар*
има вратоврска од црно пиво,
каква што му прилега
на секој пивски аристократ.
Очите му љубопитно загледани
во тунелот низ кој профрчува времето.

ТРЕБА ДА СЕ ЖИВЕЕ

На Слободан Унковски

Во паузата на претставата
Три сестри во Скопје
по долги години се сретнав
со стариот пријател, уште од младините
и веднаш скршивме троа муабет
за тоа дали Чехов и Брехт
излегуваат на двобој на сцената?
Може ли кога баш денес
се игра Чехов, да се
пренебрегне Брехт?
И сè така, вообичаена
размена на мислења.
Туку наеднаш, пред да
се вратиме да ја догледаме
претставата жената на
пријателот ме праша:
син ти уште ли работи во Прага?
Да, да, ќе станат веќе дваесет години...
Ех, вели таа: вам ви е барем близу,
еве каде е Прага, а каде е Канада...
Да имаше трет со нас, можеби
ќе речеше: а да знаете каде е Нов Зеланд...
А ако ја анкетиравме целата публика
сигурно ќе направевме добар азбучник
на сите македонски џенемии.
Ах, тој подбуцнувач Антоша
што си мисли дека дами со кученца
уште се шетаат по летувалиштата на Крим!
Поет на безнадежта! – беше бил рекол
за Чехов некој умник кој знаел дека некои
убијци на надежта се прогонуваат во вечноста.
Гоа утешно ни звучеа завршните реплики

на Олга, Маша и Ирина гушнати
во една заедничка солза на надежта:
Треба да се живее, треба да се живее...

ГЛАВА

Пред сликата на Петар Мазев

Оваа глава што ме гледа од сидот
не е мртва. Отсјајот од полната месечина
и прави ореол и го завршува автопортретот.
Главата што ме гледа од сидот
е малку зашеметена, речиси отруена
од сликарски бои. Оваа глава знае
дека треба да се следат сните. Така
мозокот не папува од работа и ќе може
некако, за крај, да се обликува сопствената
душа.

Секакви сни, натопени со црно тиквешко,
следи оваа глава. Често вреви, се расправа,
говори громогласно. Под гробната плоча
некој друг ја открива вредноста
на камената осаменост. Оваа глава со
разиграни очи непогрешно ја открива
смыслата на постоењето во самиот себе.

ВО УЛИЦАТА СПРОТИ ТЕАТАРОТ МАРИН СОРЕСКУ ВО КРАЈОВА

Пред две-три децени
на Струшките вечери на поезијата
времето беше вкочането
а ние летавме на авионицињата
направени од вчерашни весници.

Денес обајцата знаеме
(ти таму во горните паркови
на страдните души,
јас долу, во улицата
спроти театарот во Крајова)
дека, всушност, времето
летало, а ние сме се вкочанувале
од време навреме –
кој од ишијас, кој од историски настинки.

Од првото кафуле
во улицата спроти театарот во Крајова
ти го читам името од бронзени букви
над главниот влез во театарот.
Некои велат дека така
минатото се преименува во иднина.
Уште од бронзеното време.

Нарачувам чинија зборови
испливани од Охридското езеро,
зборови кои летале со поетите
на авиончиња од вчерашни весници.
Келнерката без збор ја прифаќа нарачката.
Не е единствена која мисли
дека ги познава жедните души на поетите.
Ја препозна и твојата насмевка
во бронзените букви над влезната врата
на театарот во Крајова.
И донесе сметка за двајца.

ОД ДОМА ДО РАБОТА

Со години тоа е од здодевно подздодевно:
од сношти си го стокмив распоредот на денот
и сега само ми преостанува
првин во себе пак да го опцујам сосоедот
што го паркирал своето автомобилче баш на
кривината
и ми го крие видикот кога излегувам на
главната улица;
потем сè ми е јасно и веќе видено:
на кои улици има стари дупки
(не ми е баш јасно зошто ги нарекуваат
ударни дупки),
на кои места има паркирани автомобили
на разнесувачи на леб, млеко и други
потрепштини
на чии возачи баш им е гајле што ти го
попречуваат патот,
потем ќе чекам со минути некоја мешалка
на бетон
паркирана баш каде што минувам неколку
утра
да ја истури својата утроба во темелите
на една од начичканите новоградби од кои
кога тогаш ќе се задуши овој град,
и се така со ред, додека најпосле не здивнам
пред сознанието дека пред зградата во која
работам
ме чека резервиран паркинг простор
што во денешни услови ич не е безначајно.

Шест недели веќе,
откога се роди внука ми Јана,
здодевноста се престори во извор на утринско
сонце:

ја курдисав работата така што

штом ќе го вклучам автомобилот
од лежиштето на компакт дискот
на место претходните исти па исти утрински
вести
да екне првин песната „Роди се Јана убава“
а веднаш по неа и „Јано севдалино“
– песните траат тамам додека стасам на
работа.

Сега секое утро гледам
(признавам, понекогаш со насолзени очи)
оти бивало од песна сонце да тече
и со невидлива нишка да не врзува
мене, старбел дедо, и неа, личната Јана,
од Скопје до Прага и обратно.
А невидливите нишки да ти имале и душа.

Сега секое утро знам, внучке,
дека цела ноќ ми влегуваш во сонот
и пак не ми е доста.
Запнувам и многу се радуваш што и ти
запнуваш
– да го натпееме сонот:
јас во себе ти пејам за Јана ле Јанка убава,
ти во себе ми пееш за старбел дедо.
Нагледно му докажуваме на светов
дека песната е посилна од сè што нè очекува
тој ден
– и од здодевните состаноци,
и од првата вакцина и првото чистење на
носето
со некаква пластична пумпичка.

Во меѓувреме,
компакт дискот со истите песни си останува во
лежиштето
оти освен одењето, има и враќање од работа.

ЦЕДЕНА НАСМЕВКА

ПУСТ ОСТРОВ

Осаменоста понекогаш се именува
како пуст остров и тогаш таа
се оддалечува самата од себе.
Ништо ново: копното далеку,
водата длабока, башка и солена.
Во водата се ниша болот,
како лотка од стар весник.
Дулбија немаш, ама и со голо око
се гледа дека светот е далеку,
многу далеку. Како пуста туѓина.
Островот е познат по тоа
што е опколен со потонати души.
Ретко се наоѓаат такви острови:
тука никој не доаѓа, а нема кој
ни да замине. Којшто можел
го фатил патот со време.
Нема веќе кому да му падне во дланката
свездата претскажувачка на заминувањето.
Лозјата се исушени и безродни.
Има и едно осамено дрво,
и тоа одвај се додржува на нозе.
Пустиот остров не го бидува
без фатаморгана: одвреме навреме
Платон како да си игра мижитатарка
самиот со себе зад столбовите на Херакле.
Сетки нема да се повтори
несреќното деноноќие.
Двапати не се потонува.
На сред остров
еден Робинзон фатен на дело
сам си ја мести јамката
на врвот на она преживеаното дрво
што одвај се држи на нозе.

ПОЧНАВ ДА ЛИЧАМ НА СЕБЕ

Се засолнив
во сопствените очи
и почнав да личам на себе.

Се засолнив
во сопствениот збор
и почнав да личам на себе

Здогледав
во далечината едно дрво
и почнав да личам на себе

Видов
како се истенчи воденичкиот камен
и почнав да личам на себе

Се напив
од казанот лута препечена гола вода
и почнав да личам на себе

Се испружив
во сенката на мислата моја и твоја
и се видов – истиот јас.

ВАРЏИИ

Изумреа варџиите,
варосувањата останаа,
дури се во подем.
Сега се варосува со поликолор,
да свети како мултикултур.
Се варосува на генерални асамблеи,
се варосува на изборни конвенции,
се варосува на предизборни митинзи,
се разубавува животот сосе иднината
во разни бои, сите убаво ни стојат.
Новите варосувачи
имаат специјална техника
за блеснување на првиот впечаток:
првин се фрла песок в очи,
па боја каква што сакаат сите.
Естетиката станува хемиско соединение.
Се варосува, всушност, минливоста
во строго зададени интервали:
оние кои немаат за варосување
стануваат коска и кожа, суви сенки
и никогаш нема да дознаат
дека се варосуваат и човечките души.

КАМИКАЗИ

Во првата половина
на дваесет и првиот век
јапонските пилоти камикази
се далечна историја.
Тие постојано се вивнувале
со затворени очи – да не им
ги гледаат маките на жртвите,
ама и своите да не си ги гледаат.
Од мали ги учеле
да гледаат од високо.
И да бидат прецизни:
да се судрат директно
со времето, па што биде нека биде.
Пред да ги снема,
никогаш не помислувале
што ќе биде и што ќе има по нив.
Доволно им било за подарок
царството небеско.
Новите камикази го вадат
времето од ум со бомби
опашани на појасите. Го кршат
спокојот и на луѓето и на времето
како шуплив орев. Наместо
со витамини, некој ги клукал
со соништа за безвременост,
безграничност и бесмртност.
Зад ушите наместо цигари
носат опашки од пердуви од паун.
И многу им се смеат
на самоуките камикази
кои јурат по патиштата
во технички неисправни возила.

ПРЕД ПЛАНИНСКАТА КОЛИБА

Ужано му студи на осамениот овчар
пред осамената планинска колиба,
одвај го држи кавалот во смрзнатите раце.
Некое време треперат, па молкнуваат звуците.
Кога сè молкнува, нему му се обесува на плеќи
прашањето: зошто не го сака животот?
Тој ли не го сака, или животот не го сака?
Гроздоберите се завршени, полињата

опустени.

Сал песната остана чувар на националната
тага,

ама и за неа сака здрав здив и стоплена душа.

Има ли ракавици за здив и за душа?

Ноќум во онаа крчма во планината сверовите
со дебели златни синџири околу дебелите
вратови

прават модна ревија на сопствената слатка
ништожност.

Ај колибити, ама и куќите се празни,
никаде чад од баците. Таму кајшто чади
луѓето нерасонети му мавтаат на векот што си
заминува.

Единствен сведок, единствена трага –
осаменоста.

Како излаени агитатори разгласуваат
дека убавите ветриња ќе се вратат,
уште и булките ќе процветале. А ги нема веќе
звуците на кавалот, има само резиња на
тешките порти на испразнетиот живот.
Осамен кавалџија пред осамена колиба
тајфа не прави.

ЦЕДЕНА НАСМЕВКА

Дамата на соседната маса
нарачува сок од цеден портокал.
Ние малку побучно
ги исправаме сите кривини
во светот: од урнисувањето
на Блискиот Исток и
создавањето калифат,
до исмамистичките терористички акции
што ја тресат Европа. И за кризата
со бегалците, и за обидот
за државен удар во Турција.
Мигрена од сонување на јаве,
ја крсти некој нашата состојба.
Од мирот остана само миросувањето
пред новите битки и нобеловците
за мир, ако некои од нив воопшто се тоа.
Светот станува големо ергеле
на разулавени коњи, спрегнати
еден по друг, кајшто галопираат
и отаде апокалипсата. Светот
е и тажна слика на бескрајни колони
бегалци нарамени со големи и мали
гајлиња во бовчите што ги понеле
напуштајќи ги сопствените огништа.
Голем мозаик на ужасот е станат светот.
Пак е на очи Хекторовата смрт
и тагата на Андромаха. Воскреснува
темата на жртвите и саможртвите.
Расте, до невидени размери,
бројот на глинене гулаби.
На нишан се, како елени
во античките митови.
Расте и бројот на надгробни плочи
со неодгатливи звуци.
Дечињата лижат чоколаден сладолед
а нам ни треперат рацете.

Ни треперат и душите напикани
и самите не знаеме каде.
Сеевме цвеќе и босилек,
а никнува, ете, чичек и капина.
Неоти некој го слуша отчукувањето
на големиот часовник на историјата.
Дамата на соседната маса
си го испи сокот од цеден портокал
и минувајќи покрај нашата маса
(чекореше како Мерилин Монро)
како да сакаше да ни каже нешто
ама само ни се насмевна,
најсожалувачки што може.

КОГА СМЕ КАКО МАСЛИНКИ

Талмудска е изреката,
ја нема во Библијата,
ама ја има во нашиот живот:
како маслинки да сме ти биле
(сетики поедри од оние
дојранско-валандовските)
и најмногу да сме ти давале
дури кога сме смачкани.
Асолно смачкани, како во една
песна на Блаже Конески.

Кога сме како маслинки
сетики побистро гледаме
дека Исус не дошол да ги повика
праведниците, туку грешниците
на општонародно покајание.
Ама пак дерман да се немало
од фарисеите и другите солачи на памет.
Апостолите пак со задоцнети предупреди:
ако едно царство се подели на делови,
еден против друг, тоа царство не може да
опстане;
нема ништо тајно што не станало јавно;
со каква мера мерите, со таква ќе ви се мери.

Кога бевме како маслинки
по планините во татковината
се тркалаа черепи, саде черепи,
за спомен и долго сеќавање
на сите безумни јуриши.

СОБА ОД ДЕТСТВОТО

СЕЌАВАЧОТ

Чекаше, чекаше
и дочека да умрат
скоро сите сведоци
и наеднаш почна
да се сеќава на сè и сешто,
особено на сè што лета
на крилјата на политиката.
Сака да отспие малку
како сите што сакаат –
сака, сака ама сон не го фаќа.
Пси му лаат во сонот,
сеќавања му го исполнуваат
празниот бунар на несоницата.
Колку што повеќе се сеќаваше
сè почесто измислуваше
за умрените, кои немаа друго
ами да му одговараат
преку несоницата.
А и зачестеното ноќно мокрење
(мокреше претежно злонамерност)
на сеќавачот не беше
само од простата
ами и од гласовите
на оние на кои се сеќаваше
и кои му ја поткреваа несоницата.
Во несоницата
пред порти му се вееше
бајрак на бесрамноста,
а речиси над покривот
на неговата куќа
орлите масовно ги уништуваа
дроновите во кои летаа
изобличените сеќавања.
Сеќавачот си тераше по свое,
си насади цел дрворед од сеќавања –

на гранките на дрвјата не пееја птици,
од далечината се слушаше камена музика,
светот стануваше сè постварен,
сеќавачот се туткаше самиот во себе,
во сопствениот череп се туткаше,
додека најпосле не се сети
дека е многу доцна за туткање.
А сепак не можеше да се сети
и душата в пети му слезе
кога среде несоница виде
дека на секое дрво
од неговиот дрворед
се поставуваат бесилки
баш за лажните сеќавања.

ГЕНЕТСКА СЛИКА

Дедото потајум
си го чепка носот со показалецот

Во другата одаја
триипол годишната внука го прави истото
и не и е јасно зошто сите, освен дедо и, ја
караат.

Генетичарите, пак,
непрестајно и без усул ги полнат
своите албуми со сликички
од дедовци и внуки вкрстени
во еден неодгатлив корен.

СОБА ОД ДЕТСТВОТО

Секој сонувач си ја варди
собата од детството.
во која за првпат од немирни сни
му се испотила перничето.
Ех, тоа беа времиња:
сон врз сон –
некогаш личеа на антологиски соновник,
некогаш пак, во гладни ноќи,
прилегаа на ражниќи од соништа
(имаше, се разбира,
и празни ражниќи – обични телови
за сушење испрани алишта).
Јавето тогаш изгледаше на нива
на која утревечер ќе никнат нови соништа
натезнати како јаболкница
со желби во сите бои.

Сонувачот сега е во пранги
во собата од детството.
Не во обични пранги, ами
во прангите на историјата
и тоа баш во историјата на уррешниот ден
која по правило е празна
како бел лист хартија.
За инает, нема никакво чувство
за памучните полиња претежнати
со снежно-белите песни за тагата.
Најавнат е како криво магаре
од немирни сни:
повеќеглави змии и други чудовишта
му се нафрлаат во сонот, без престан.
Будилникот нон-стоп го потсетува
да земе нова доза седативи.
А ќе се разбудеше, а ќе ја видеше жена си
покрај испразнети шишиња вино на масата
– во никое време на фејсбук

му испраќа на светот никакви пораки.
Му се присторува дека таа му се моча
врз сонштата, оние најубавите. На фејсбук.

Жена како жена:

си мислеше дека е живо соѕвездие
од букви од сите азбуки. Арно ама,
од тие букви се сочинуваа
само улави зборови.

На сонувачот му клокотеа
чучури во грлото, а наместо солзи
од очите му капеа наутички мапи.
Имаше уплав од сонот, од јавето ли
– вечер да не мора да отседи
цели четири часа на некоја опера,
чисто онака, протоколарно.

ПЛАСТИЧНА ПЕСНА

Во различни песни,
различни чуми има.
Црна или бледолика
чумата си е чума.
Чумосаниот живот
е лулка за празните умови,
мувла за празните родилишта.
По корзата пластични играчки,
пластични насмевки, кај да е
ќе се појави и пластичен пород.
Крај пластичните паметници
на плоштадите се вртат
вртелешките на исчезнувањето.
Секнати кладенци, пластични
пресушени потоци, пластични.
Сенката на ничкосувањето
зинала уста, не ќе да е пластична
што нè собира сите.
Пластични евангелисти
палат пластични свеќи
пред едночудо пластични параклиси.
Нема ни птици на небото
кајшто нема луѓе. Челичните птици
се високо, високо – полни заминуваат
празни се враќаат. Ретките минувачи
во чекорот го носат здивот на откорнувањето.
Гробарите ќе настинат или ќе скапат
седејќи без работа врз надгобните полочи.
Поповите си пејат нешто во себе:
многу им е тешко да признаат
дека веќе нема фајде од молитвите.

МОРЕ

Морето е сино, во сите нијанси.
И кога го викаат црвено или црно.
Морето е еден бескраен живот,
и кога го викаат мртво.
Во морето се сите тајни на раѓањето,
во морето севезден се лулее
болеста на светот.
Од дното на морето извира
вртоглавицата на самољубието.
Нема море без прамени
од бубакни облаци над него.
Нема море без светилник
на некој заборавен остров.
Ако не е лага и Вирџинија Вулф
сведочела дека светилникот
е за да го здогледаат сите,
а нему сè му е невидливо,
не догледува ни пет метри.
Морето се радува
кога на неговите песочни брегови
има многу смеа радости
и кога ќе види некој гостин
со морска ѕвезда на капата.
Кога ќе те зграпчи во преградка
и кога ќе те вовлече во себе,
морето го танцува танцот на бескрајот.
Морето кога љуби, се раѓаат морнари.
Морето ги слуша ама како да не ги слуша
предупредите на добронамерните:
Варди си ја утробата од гусари со монокли,
мајко Пелагијо! А мајката како мајка:
севезден разговара со галебите
и ги учи на правилно гракање,
за да можат еден ден во хор да ја испеат
*Параходот ми пристигна,
збогум либе подај рака...*

ПРЕКУ ЕЗЕРОТО

Таму далеку,
преку езерото,
исправена пред хоризонтот
висока планина.
Во планината село,
во селото камени куќи,
зад селото подзатрулени јасени,
под јасените гробишта
со камени крстови,
на крстовите именик
на сите остварени
и уште повеќе пропаднати надежи.
Минатото не било многу длабоко
– само два метри под земја.

СЛУЧАЈНА СЛУЧКА

На кафеанската маса две чаши розе
Под масата два чифта вкрстени нозе.

Се расчистува маглата света, густа
Дури до месечината, уста на уста.

Пливате, со вкрстени нозе
до спотнатото утро. Папсани
дури не сфатите дека езерото
секогаш ги остава желбите да се
размножуваат.

А и невозможното да стане
возможно. Баш кога му е време.

СВРДЕЛ

ЗЕМЈОТРЕСИ

Во мојот град
нема-нема
па ќе стресе
земјата.
(се тресат
и други работи,
па зошто не и
земјата?)

Колку полоши
толку подолго
се паметат
земјотресите:
тогаш преживеаните
преплашено
истрчуваат на улица
по долна облека
и со очи полни солзи.
Нив и дождот ги жали.

Кога не се толку лоши
земјотресите
се стресуваат полиците
и внимателно наредените книги
паѓаат на земја –
тие што биле раздалеч
се гушкаат, си помагаат,
разменуваат мислења
збрани на страниците
низ вековите.
Измешани векови,
турканица, чудесна врева.
Од една отворена книга
како да поткрева глава
поетиката на безнадежноста

на Антон Павлович Чехов.
И во другите отворени книги
се растресуваат мислите,
да не застојат, да ја симнат
правта од нив.
Се растресуваат мислите
како мајките што ги тресат
постелнините секое утро
и така растресени
летаат ли летаат мислите
(сосе луѓето)
на крилјата на неизвесноста.

ПУСТЕЛИЈА

Историјата
првин кивнала
(на здравје!)
па фатила сериозна болештија.

Среде суша
распукале првите љубови
како луспиња ореови.
Стартерот мавнал со бајрачето
и дал знак за пристигнувањето
на пустелијата. Таа била таква:
како ноќите без ѕвезди,
како гранките без лисја.

Тебе никако не ти влегува в глава
дека во ерата на пустелијата
калта и вирчињата по улиците
ќе ти станат дом
– засекогаш ли? засекогаш ли?
Не здогледуваш баш
ама чувствуваш дека
во најмалото вирче
ти се препелка сопствениот дух
се препелка, препелка
додека згасне пламчето
во душата. Вирчињата и калта
влегуваат и во душата
без да тропнат на врата.
Засекогаш ли? Засекогаш ли?

СИ БЕШЕ ЕДНАШ

Си беше еднаш
една мала птица, јаврија
на сува гранка
оставена, зашеметена,
без татако, без мајка,
без јато – сосема слободна.

Ќе летнеше како бел зрак
кон небото и, така зашеметена,
ќе помислеше дека одлетала засекогаш.
Тамам да стаса до сонцето
свер и се испречи на патот
по кој копнееше и го сметаше
личен и скришен.
Такви се се јавриите,
често се занесуваат
и се маскираат како
во уметничките слики.

Далдисан по летот на јавријата
мигум помислив како одново
да ја откривам тагата
за која, си беше еднаш,
ми расправаше мајка ми.
Којзнае зошто баш тогаш
се спрепнав од кремен камен,
ме изгреба мачка и уште
не научив каков знак е тоа
и зошто севезден мјаукаат
пердувите на јавријата
што горделиво паѓаат од небото.

ОХРИДСКА НОЌ

Има една ноќ во Охрид,
волшебна ноќ
кога светците и светиците
од сите светилишта
се собираат на брегот
и скришем влегуваат
во сите кајчиња и други пловила
(без појаси за спасување)
и свечено тргнуваат
во обиколка на вечноста.
Кормилари се ангелите
од крајезерските цркви
отшто само тие ја знаат посоката
на големиот пат
и што е уште поважно
– тајната на прелевањето
на Охридското езеро
во светските мориња и океани.
Без кемане и мандолина
не се тргнува на оваа пловидба
до последната ѕвезда
од песната за Деспина.

Никој никому не му јавува
кога е оваа пловидба
– секој сам треба
да си го начека мигот
и тогаш задолжително
барем до колена
да зацапа во езерото
и да држи некого за рака
– само така се доживува
волшебната пловидба
на сите опхридски светци.
Под полна месечина.

РИБНИК

Седиме на маса
покриена со чаршаф во коцки,
во ладовината крај рибникот
ја чекаме првата ракија.
Пушењето на отворено е дозволено,
во рацете скоро на сите како да има жарчиња:
почнува вообичаеното полнење на
пепелниците.

Келнерот го зема сертмето
и спокојно зачекорува кон рибникот
да ни улови на сите по една пастрмка,
од оние поголемите, пегави.
Рибите како риби: само молчат.
Знаат дека се во куќен притвор,
дека им се нарушени рибјите права
ама не можат никому
да му го кажат тоа.
Пустат-штурат пастрмките,
со поглед протестираат и молат
да се најде некој кој ќе ги фрли
в езеро или во речен брзотек,
а не катаден некоја од нив
да завршува во гладните стомаци
на кафеанските гости крај рибникот.
И катаден фрлањето на сертмето во рибникот
преплашено да го доживуваат
како свон што означува последно збогум.
Ај што тие се неми, си велат пастрмките,
барем некоја жаба да се најдеше
да закрека во знак на солидарност!

Како и да е,
во чиниите што потем ни ги принесоа
зврши уште еден неостварен сон

на рибите во куќен притвор,
сосе приказните за вечниот пламен.

СВРДЕЛ

Дупка во дрво не се прави без сврдел,
иако и малите деца веќе знаат дека
сега подобро се живее од правење
дупки во вода. А и други дупки
не се дупчат без сврдел. Не за цабе
се рекло: според дупката и сврделот.
Едно време тоа беше незамисливо,
ама сега речиси сите сврдели
станаа тајни сврдели, ербап сврдлиња,
Има и такви кои запнуваат
со сврдел ум да клаваат.
Се откажуваат дури кога
ќе ги научат народните поговорки.
Секому можеш да му земеш на сила,
ама никому не можеш да му дадеш.
Радодавките не се бројат,
тие се башка приказна за башка сврдли.
Меѓу новите сврдли се котат такви
кои дупчат во помнењето,
сакаат да му ја одземат силата.
Сега за сега на пазарот на утехе
врви уверувањето дека ниеден сврдел
не знае што ал ќе го снајде
на крајот на дупката.

ПРЕПЛЕТ

ЗОВРИЕН ЧАЈНИК

На Лидија Димковска

Не ќе да е баш така
дека господ знаел и предвидувал се
и им го јадел лебот
на учените и гатар(к)ите.
Добро, нека му се признае
дека секому му дарил
по две очи, две уши,
две раце и две нозе.
Ама, само по еден мајчин јазик им дал
Господ на поетите
та одвека тие се мачат да одгатнат
на кој јазик се пишуваат поубави стихови,
на кој јазик стиховите звучат помајчински,
особено кога се пишуваат во туѓина.
Точно ли е дека кога го создавал
македонскиот, Господ
се препил чај од шипинки,
а во чајникот заборавил
да стави главица кромид?
И какви се последиците
врз македонскиот јазик
без главицата кромид
во кој зовривал јазикот
во туѓина?
Она што испарило
од зовриениот чајник
било запалливо
и преку него зборовите
скокале како преку сусерка.
Тој, горниот, го залажувал ветрот
и салтуку му ја менел насоката.
Доцна било кога сфатил
дека исти сурати, со исти усти
– различни јазици зборувале.

БАСТУН

Цел живот
скокајќи по врвоите на власта
сосема изуми
дека ќе дојде време
кога ќе му се уситни чекорот
и кога ќе ја сфати бесмислата
на живеачката што се потпира
на еден обичен дрвен бастун.
Задоцнетиот поглед наназад
веќе не води никаде,
а и шапката одвај ја држи на глава
без никакви шанси барем
мигум да ја накриви малку,
макар и за последен пат.

ЦРН МАЧОР

Зарипнато мјаука.
Го гребе секого кој
ќе посака да го погали,
без причина. Му е гајле
што глувците за најаска
ги одбрале страниците
од првата македонска енциклопедија.
Под чинарот некои старци
за кои велат дека во
минатите животи биле богови
играат табла. Излижана
им е страста, истенчени фигурите,
а неоти догледуваат дали
коцката паднала на кец или шестка.
Малку подалеку
Чехов и Булгаков
братски отпиваат исти голтки
од шишето вотка. Не ја
разбираат играта, а таблациите
ем не знаат да играат шах,
ем не знаат зошто шахот бара тишина.
Црниот мачор им го пресече патот
на двајцата писатели.

СКОКАЧИ

Има такви племиња
– скокачки.
И моето племе
беше такво
– скокачко.
И за да биде
асли скокачко
главатарите
на моето племе
решија да изградат
скокалница.
Скокачи
без скокалница
не ги личи, велеа
тие – главатарите
на моето племе.
И градеа, градеа,
со векови градеа
– ја изградија
скокалницата.
Потем почнаа
да скокаат,
со векови да скокаат
припадниците
на моето племе.
Скокаа редум,
скокаа упорно,
скокаа главечки
– до еден.
Дупки во водата
правеа, ништо друго.
По последниот скокач
од моето племе
водата се повлече,
како ништо да не било.

Остана скокалицата
нем сведок
за скокачите.
Којзнае кога
ќе дојде денот
кога научно
ќе се утврди
дека скокањето
и правењето
дупки во вода
е, всушност,
скокање во
самите себе.
За скокањето
како ничкосување
веќе нема кој
да размислува
од моето
искокано племе.

ДОЖД

Три дни и три ноќи
врне ли, врне дожд,
врне та истура,
ни ги продупчува чадорите,
ни ги продупчува и главите,
дождовница ни влегува
во крвотоците,
дождовница и во мислите,
а и душите ни се избербатени
од силниот дожд.

Три дена и три ноќи
врне ли, врне дожд
потоците надојдоа,
реките преплавија,
носат сè на што ќе налетат
носат роденденски славја
носат љубовни насмевки и јадови,
носат строго доверливи капки
кои се отргнале
од капките на рајот.

Како што бидува во приказните,
Третиот ден дождот потпрестана
(се си има свој почеток и крај,
само историјата нема крај).
Престана да врне
токму по Кристалната ноќ,
онаа што нормалните
не ја забораваат уште од 1938-та,
а токму кога Америка
си избра нов претседател.
Дека поминале толку години
од Кристалната ноќ
дознав од врапчињата

на симсот кои здружно
викаа: смрт на фашизмот,
а од спротива јатото гулаби
ја пееше Интернационалата.

Врнеше, врнеше
и преврна дождот –
чуден некој дожд
како зрна од килибар
од кои и стравот пожелтува
од страв, пожелтено шубе
од кои пожелтуваат
и големите мераци,
а сетика добро се знае
дека најголемите сиромаси
имаат најголеми мераци.

Изврна дождот,
и остана допрва да се утврди
дали стравот е почеток
на мудроста и каде ќе
не однесат водотеците
на ова време, во кои
незаборени забити каде што
кристалите пак се во мода.
А што знаеш,
можеби баш таму
дождот се спушта од небото
со падобрани. А врапците
нека си џивкаат по симсовите
во работничките населби
и гулабите нека пеат, пеат...

ПРЕПЛЕТ

Како да сме прикештени
во преплетот на времињата.
Се разминуваат плачни и оклештени,
на небесата млазни авиони
и стари пропелерци.

Свежо несени јајца
се тркалаат бесцелно
дури не пропаднат живи
во живи варници:
страдање на неиспилените
од испреплетена небрежност.

Преплет на таксирати и аздисанос:
аздисаните ги полнат контејнерите,
таксиратлиите се редат да ги празнат.
Едни со китки миризливи,
други со неделкани ластегарки.
Се испреплетуваат во сните
поклопени од челични пајажини.

Преплетот има почеток,
а крајот му е крајно неизвесен.
Со секој преплет почнува
нова ера на громовите:
грми, трешти среде
молкот на погребните поворки.
Ведрината се фрла
како три грумена земја
во гробната јама. Можен е
и подземен преплет,
во понорниците на животот.

Во болницата
хирургот со засукани ракави
– анестезија нема,
а операцијата мора да почне.

СТАРУДИИ

Да беше толку голем
потонот на дедо ми
и стара парна локомотива
ќе собереше во него.
Кај толку бакарни тави и ѓумови,
керамички тавчиња за гравче
и дрвени лажици за сркање
маштеница или лук и оцет,
кај еден расклатен разбој
на кој е исткаена целата
семејна судбина, сите наши сни,
'рѓосани мотики, вили, дикели,
бостански страшила и
еден препариран буф,
стари газјени ламби
и други заборавени дребулии
за кои само да се попишат
треба повеќе од една недела,
во потонот, значи, секако ќе имаше
и една парна локомотива:
ќе испушташе огромни чадови,
а и ќе свиреше пискаво
пред тунелите на времето.
Било – поминало, велат едни.
Но, сè што се случува
наследува нешто што се случило,
велат други. Како и да е,
нема зијан од чувањето
резервни радости за убавите
времиња кои тукушто не дошле.
Колку да нè потсетат дека
старите вкусови не се забораваат.

РИСТО ЛАЗАРОВ **(био-библиографска белешка)**

Роден на 3 октомври 1949 година во Штип. Поет, преведувач, критичар, есеист. Завршил југословенска книжевност со македонски јазик на Филолошкиот факултет во Скопје. Работи како новинар. Бил генерален директор на Новинската агенција Танјуг и претседател на Европската асоцијација на новински агенции. Бил и главен уредник на меѓународното списание Балкан форум во кое свои прилози објавуваа Гинтер Грас, Чеслав Милош, Јосиф Бродски, Ханс Магнус Енцесбергер, Лешек Колаковски, Адам Михник и други врвни интелектуалци од целиот свет. Од 1997 до 2014 година бил директор и главен уредник на националната телевизија Телма.

Член е на Друштвото на писателите на Македонија од 1972 година. Претседател на Македонскиот ПЕН центар од 2006 до 2014 година. Член е на Чешкиот ПЕН центар.

Поезија:

Нокна птица во паркот (1972)

Јана (1980)

Грозен кикот (1983)

Капки кисела вистина (1985)

Лет(о) преку океанот (1988)

Горјан во Дорјан (1988)

Одрони, избор (1988)

Точка на вриење (1990)

Од Битола појдов (1993)

Одвајнадежна (1993)

Силјан штркот уште еднаш ја облетува Македонија (1995)

Јаве, избор (1998)

Херакле (1998)

Колумбо (2000)
 Тројца за преферанс (2001)
 Одмолчена (2003)
 Ненадејна (2005)
 Чехопек (2006,2007)
 Среде (2008)
 Жива рана, избор (2008)
 Сонот на коалата (2009)
 Избрани дела во четири тома (2009)
 Поезија, избор (2010)
 Кревалка (2011)
 Ситночекорка (2012)
 Јана/Јана (2013)
 Светилничар (2013)
 Препки (2014)
 Вампирското (2015)
 Птици (2016)
 Мрак (2016)
 Лавиринт (2017)
На странски јазици:
 Siljan the Stork Flies Over Macedonia Once
 Again (1996)
 Историја болезни (Москва, Русија,1996)
 Јавне песме (Просвета, Београд, Србија, 2003)
 Силян Щърка още веднъж лети над
 Македонија (Софија, Бугарија 2006)
 E Befte (на албански,2006)
 Heraklej (Љубљана, Словенија 2006)
 Sechovabeni (Брно, Чешка 2007)
 Shoes for My Father, Перт, Австралија (2010);
 Отплесана историја (Архипелаг, Београд,
 Србија 2012)
 A Seashell Anchored In The Centuries (Poetry
 Pacific, Vancouver, Canada, 2014)
 Препреке, (Повеља, Краљево, Србија,2015)
 Labutint (Брно, Чешка, 2016)
 Мрак (Архипелаг, Београд, Србија, 2017).
 Циклуси од поезијата на Ристо Лазаров се

објавени на германски, француски, шведски, турски, романски, унгарски и други јазици. Застапуван е во сите релевантни антологии на современата македонска поезија.

Огледи и публицистика:

Прво лице еднина (Скопје, 1982);

Лист по лист (Скопје, 2000)

Книга за животните и други огледи (Скопје, 2012)

Врежанки (2014)

Врежанки, белградски (2015)

(П)огледи (2016)

Марина Цветаева во Прага (2017)

Преводи и препеви:

Горан Бабиќ: Столб во реката (Скопје, 1982)

Дејан Новачиќ: СФРЈ за повторувачи (Скопје, 2003)

Георги Константинов: Човекот е прашање (Скопје, 2006)

Александар Новачиќ: Досието Чехов (2006)

Абдулах Сидран: Партизански гробишта (Скопје, 2012)

Чарлс Симик: Несоница (Скопје, 2012)

Александар Новачиќ: Венедикт Ерофеев и хорот на пијаните ангели (Скопје, 2012)

Душко Новаковиќ: Капитулација (Скопје, 2013)

Миљенко Јерговиќ: Промена на времето (Скопје, 2013)

Карл Санберг: Чад и челик (2014)

Оскар Давичо: Покрив на луњата (Скопје, 2014)

Милица Николиќ: Руска археолошка приказна (Скопје, 2014)

Филип Давид: Книга на сеќавањата и забравот (2015)

Александар Новачиќ: Булгаков – писма до Сталин (2015)

Славој Жижек (заедно со Бранко Лазаров);
Исламот, атеизмот и модерноста (2015)
Драган Великиќ: Иследник (2016)
Миљисав Савиќ: Џимиричче (2016)
Дејан Алексиќ: Да се биде (2016)
Енес Халиловиќ: Сидови (2016)
Мухахерм Баздуљ: Кукла од марципан (2017)
Енес Халиловиќ: Ако долго гледаш во
понорот (2017)
Бранислав Нушиќ: Покрај бреговите на
Охридското Езеро (2017).

Автор е и на повеќе новински и телевизиски
патописи.

Добитник е на повеќе книжевни награди и
признанија: “Млад борец” (1972), “8 ноември”
на град Штип (1972), “13 ноември” на градот
Скопје (1980), наградата на МРТВ за најдобра
книга за деца меѓу две Струшки вечери на
поезијата (1987), наградата “Ацо Шопов” на
ДПМ за најдобра поетска книга (2006)
наградата “Браќа Миладиновци” на СВП
(2008). Во 2000-та година беше лауреат на
Празникот на липите во Скопје, а во 2010
година е награден со Книжевното жезло и со
наградата Велја кутија на Македонските
духовни конаци. Во 2012 година ја доби
наградата Дијалог за најдобра книга поезија
(Ситночекорка).

www.ristolazarov.com

ПОГОВОР

Лидија Капушевска-Дракулевска

ПРЕД ПОЕТСКИТЕ ПРЕДИЗВИЦИ НА РИСТО ЛАЗАРОВ

*На југ тагата пее најволшебно / и за чудо не
се топи.*

Р. Лазаров, „Југ“

Што има зад *суницата*? Која насмевка е *цедена*? Зошто времето е *вага* за *точно мерење на рамнодушноста*? Дали *Чехов* и *Брехт* *излегуваат на двобој на сцената*? Може ли во кафеана да се нарача *чинија зборови*? Има ли *ракавици за здив и за душа*? И кога му е време на *невозможното да стане возможно*?

Овие и слични поетски дилеми стануваат споделено искуство на поетот Ристо Лазаров со секој читател на неговата најнова книга стихови именувана толку непретенциозно, но и толку необично, како: *Цедена* – според насловите на песната „Цедена насмевка“ и на истоимениот циклус. Концизноста на насловот, од една, но и „очудувањето“ поради невообичаениот избор на вообичаено несамостојниот *придавски облик* за насловна одредница, од друга страна, не е поетички новум на оваа поетска книга, туку безмалку редовна појава во именувањето на стихозбирките што го практикува нашиот Лазаров. *Одвајнадежна*, *Одмолчена*, *Ненадејна*, *Ситночекорка...* и сега *Цедена*, се поетски книги кои во насловите го содржат женскиот принцип –

едновремено и творечки и таинствен (ирационален), и чуден и чудесен.

И неслучајно, токму средбата со песната „Цедена насмевка“ ми побуди далечни асоцијации на прочуената песна „Непознатата“ од Александар Блок, една од најубавите во неговата збирка-првенец *Стихови за Прекрасната Дама*, симболот на вечната женственост. Во песната на Блок, силуетата на Непознатата која се појавува како опозит на атмосферата во кафеаната каде што царуваат пијанството и нечистотијата, го олицетворува патот за измирување на космичкото и индивидуалното, телесното и духовното, божественото и човечкото. Аналогно на неа, во песната на Лазаров „дамата на соседната маса“ која „нарачува сок од цеден портокал“, а која делува по малку нестварно наспроти бучната расправа на друштвото (очигледно машко) околу лирскиот субјект кое „ги исправа“ сите актуелни „кривини во светот“ (од тероризмот до бегалската криза), алудира на смислата на постоењето и на убавината како залог на вечната обнова на животот, содржани во најобичните малечки нешта кои блеснуваат и исчезнуваат едноставно како – насмевка: *Дамата на соседната маса / си го испи сокот од цеден портокал / и минувајќи покрај нашата маса / (чекореше како Мерилин Монро) / како да сакаше да ни каже нешто / ама само ни се насмевна, / најсожалувачки што може.*

Зошто Ристо Лазаров ја одбрал токму таа таинствена „цедена насмевка“ за амблем на својата најнова поетска книга? Можеби за да го сугерира парадоксот на пеењето/живеењето кои секогаш пулсираат некако *помеѓу*; помеѓу сериозното и обичното, возвишеното и баналното, универзалното и миговното, трагичното и убавото... Дали тоа не е имплицитна побуна против заложништвото на дневно-политичките настани во кое

упаднале и поетите, тие вечни боџми?! Се губи ли естетското за сметка на етичкото?! Или, пак, сознанието дека понекогаш насмевката *кажува* многу повеќе од зборот, ја потхранува вербата во опстојувањето на комуникацијата во современиот свет во кој, за жал, како да не постои повеќе дијалог и разбирање помеѓу луѓето, дури и помеѓу оние кои со „исти усти / - различни јазици зборуваат“, како што вели на едно место поетот?!

За среќа, поезијата говори на еден универзален јазик за некои универзални теми; во *Цедена*, тоа се: убавината, осамата, болката, тагата, загубата, потрагата по среќа, чувството на загрозеност (катастрофичност), поимањето на времето, историјата... И сето ова поетско многугласје е совршено спакувано во една конзистентно обмислена композиција од седум циклуси со по седум песни, структурна организација веќе практикувана од Лазаров во неговата трилогија: *Ненадејна*, *Чехопек* и *Среде*, каде што строгата поетска форма доминира и на ниво на песната; имено, секоја песна е составена од седум терцини. Стихозбирката *Цедена* претставува и своевидно продолжение, континуитет (7x7), но и исчекор од веќе познатата „математичка поетика“, во смисла на понуденото различје на должината на секоја одделна песна. Од друга страна, како и во *Ненадејна*, првата збирка од споменатата трилогија, така и во *Цедена*, постои една самостојна песна вон циклусите, како влезна рамка или како пролог на збирката. Во најновата стихозбирка тоа е песната „Помпеја“ која иако пее за пропаста на древниот град, всушност е во знакот на прослава на животот (конкретно, на животната/сексуалната енергија, на Еросот). Во финалето на песната, поетот прави паралела со Стибера на Црна Река, античкиот град наречен „македонска Помпеја“ поради аналогната судбина – неговото исчезнување во втората половина на третиот век.

Иако Стибера исчезнал од непознати причини, него „сè уште го посипува со пепел / локалната термоцентра“ – иронично ќе констатира поетот. Оваа постапка на дијалог и воспоставена аналогија помеѓу далечниот голем свет и нашето национално поднебје претставува стилска константа во позијата на Ристо Лазаров и далечно ехо на поезијата на неговиот книжевен предок Ацо Шопов. Впрочем, поезијата има моќ да креира сопствен духовен и емотивен хронотоп, независно од реалниот и конкретен простор-време.

Воведната песна „Помпеја“, на некој начин, го дава основниот тон на целата збирка кој е во знакот на своевидно созвучје или „преплет“ (да го употребиме терминот на самиот Лазаров) на блага меланхолија и критички интонирана иронија. Чувството на меланхолија се раѓа од носталгијата по загубениот свет (Помпеја и Стибера како синоними за „златното доба“ на животот и на уметноста), а иронијата е последица на истата таа носталгија, во смисла на експлицитната критичка перспектива на поетот за современоста која ја десакрализира (дури и ја карневализира) историјата и нејзините артефакти (финалната поетска слика за пепелта од „локалната термоцентра“ која ја посипува Стибера). Но, оваа поезија не очајува, напротив! Таа не заговара никаква поетика на безнадежноста, туку претставува апотеоза на *пркосот* против очајот, стравот, осамата, тагата, заборавот... Како поинаку да се сфати целиот арсенал на птици (врапци, страчки, гарвани, гулаби, гуски...) и животни (волк, лисица, кобила, мачки, глувци, змии...), освен како горка орвеловска сатира на политичката реалност чијшто сведок е нашиот поет?! Лазаров и порано прибегнувал кон анималното како смислена тактика за демаскирање на некои актуелни културни или општествено-политички аномалии. Токму поради политичките

конотации, поезијата на Лазаров, меѓу другото, е квалификувана и како „политичка поезија“ (Катица Кулава), чијашто цел е да поттикнува на слободен критички суд и на „интелектуален активизам“.

Познат е ставот дека *поезијата за едно пее, на друго мисли*. Алузивноста и асоцијативноста на Песната на Ристо Лазаров е нејзина иманентна одредница на која упатувале многубројни проследувачи и толкувачи на овој „бунтовник по природа“ и „ангажиран интелектуалец“ во современата македонска поезија: од Анте Поповски и Георги Старделов, преку Катица Кулава и Гојко Божовиќ, сè до Лидија Димковска и Владимир Мартиновски.

Еве неколку примери од најновата поетска книга на Лазаров илустративни за споменатата алузивно-критичка и политичка ориентација (со напомена дека таа е само една можна димензија на читање/толкување на поезијата, но не и единствена): (*сè си има свој почеток и крај, / само историјата нема крај*). / *Престана да врне / токму по Кристалната ноќ, / онаа што нормалните / не ја забораваат уште од 1938-та, а токму кога Америка / си избра нов претседател („Дожд“); Или: По корзата пластични играчки, / пластични насмевки, кај да е / ќе се појави и пластичен пород. / Крај пластичните паметници / на плоштадите се вртат / вртелешките на исчезнувањето („Пластична песна“); Или: Од раѓање е побела од стиропор. / Ќе пукне од желба да биде нешто / во градот што и е сè („Големата бела птица“ со поднаслов: „Песна за една обична гуска“); Или: Меѓу новите сврдли се котат такви / кои дупчат во помнењето, / сакаат да му ја одземат силата („Сврдел“); Или: Изумреа варциите, / варосувањата останаа, / дури се во*

подем. / Сега се варосува со поликолор,/ да свети како мултикултур („Варџии“).

Трагичното сознание дека „се варосуваат и човечките души“ како финална констатација во цитираната песна „Варџии“, буди далечни асоцијации на Горан Стефановски и неговата драма *Лет во место* (1981). Драмата на Стефановски има историска предлошка и е во знакот на едно бурно време – крајот на XIX-от век – кога картата на Балканот се прекројува и кога се прават обиди да се убие битот на македонскиот народ преку различни влијанија и туѓи пропаганди. „Утре ќе бараат да се премачкаме и самите“ – вели еден од драмските ликови како реакција на премачкувањето на фреските во манастирот по наредба на секој нов владетел. Лазаров пее за варосување на „човечките души“ во XXI-от век. Историјата и совремието кореспондираат на планот на индивидуалната и колективната меморија; како ништо да не се сменило, како времето (тој „бегалски блуз, онеменост на немоќните“) воопшто и да не минува (Валери): потребата од „вардење“ останува имплицитна потреба во секое време и секаде каде што постои безочно уништување на човековата личност. Се менуваат само облиците на страв и загрозеност на единката, но светот останува „едно големо вардилиште“, „страшилата се вечни, не умираат“, „особено новите, модерни страшилишта / со голем домет и широк распон на дејствување“ – вели поетот во песната со парадигматичен наслов „Страшила“. Поезијата на Лазаров провицира и предупредува (опоменува), таа е рефлексивна и лирска (особено во стиховите посветени на „уметноста да се биде дедо“, како што би рекол еден Виктор Иго, на пример), со еден збор, претставува синергија на „мислењето и пеењето“, кажано со речникот на Хајдегер. И уште: Ристо Лазаров е „пред сè урбан поет кој го бара ‘изгубениот’ човек

среде урбаната џунгла, и симболички и буквално, среде празнината полна со парадокси, отуѓеност, велесили и мали народи, суштински настани и несуштински дневни политики кои го кројат животот на обичниот човек до граници на очајот и ‘грозниот кикот’ – со право нагласува Лидија Димковска во една своја пасионирана студија.

Урбаната поезија бара и урбан јазик. Лудистичката димензија на *поетскиот јазик*, според мислењето на критиката, е уште една доминанта во поезијата на Лазаров. Жаргонот, фамилијарните изрази и фрази, користењето на дијалектни идиоми (архаизми, турцизми, неологизми), непоетски јазични конструкции или новонастанати зборови, според Старделов, се „свесна контаминација на говорот во стихот“, чијашто примарна функција е да ја приземнат песната, „да ја депоетизираат, депатосизираат и депатетизираат“, од една страна, а од друга, со нив треба „да се постигне хуморен и ироничен ефект“. Токму на јазичен и стилски план, кој нужно се рефлектира и на смисловен/значенски план, поетскиот хабитус на Ристо Лазаров, по правило, континуирано се храни и преку свесно воспоставениот дијалог со други писма; конкретно, во *Цедена* се видливи интертекстуални/интермедијални траги и алузии на многубројни народни песни (и сказни), како и на цела плејада поетски/драмски/ликовни писма, и домашни, и странски: Кочо Рацин, Блаже Конески, Славко Јаневски, Слободан Унковски, Петар Мазев, Лидија Димковска, Хомер, Михаил Булгаков, Антон Павлович Чехов, Бертолд Брехт, Едвард Бонд, Бохумил Храбар, Марин Сореску, Вирџинија Вулф...

Илустративна за овој своевиден поетски „меланж“ е мошне оригиналната визура на земјотресите од истоимената песна; овде поетот тргнува од еден реален факт – природна појава – но тој е

само повод за една мошне духовита игра во борхесовски стил: *Кога не се толку лоши / земјотресите / се стресуваат полиците / и внимателно наредените книги / паѓаат на земја - / тие што биле раздалени / се гушкаат, си помагаат, / разменуваат мислења / збрани на страниците / низ вековите. / Измешани векови, / турканица, чудесна врева.* Ристо Лазаров е поет кој сака „чудесна врева“ во своите песни, сака „размена на мислења“, сака динамичност – не статичност, сака нови предизвици, иако, можеби по малку парадоксално, неговата поетска авантура најчесто се темели или на евоцирање на минатото, или на нуркање во сегашноста. Впрочем, минатото и сегашноста се двете лица на една иста лирска филозофија/дијалектика на животот која ги проникнува *традицијата* (минатото складирано во матерјалното и во духовното наследство) и *актуелното време* (сегашноста како залог за иднината). Парадигматична во оваа смисла е завршната песна во *Цедена*, „Старудии“. Песната е особено експресивна поради употребената синтаксичка фигура *асиндетон* (редење на зборови без граматичко поврзување), како и поради „in medias res“ постапката на нереализирана условност – „да беше“. Лирскиот субјект говори за некоја посакувана стварност, копнежлива или сонувана, визбата на дедото да биде поголема, за во неа да се смести (покрај сите „дребулии“ и „стариот расклатен разбој“ на кој е исткаена семејната историја и сите соништа) и една парна локомотива да свири пискаво „пред тунелите на времето“. И повторно рефлексии за *времето*, тој суверен господар на постоењето/пеењето (зашто „и песната е постоење“, како што вели на едно друго место нашиот поет): *Било - поминало, велат едни. / Но, сè што се случува / наследува нешто што се случило, / велат други. Како и да е, / нема зијан*

*од чувањето / резервни радости за убавите /
времиња кои тукушто не дошле. / Колку да не
потсетат дека / старите вкусови не се
забораваат.*

Има нешто прустовско во овие стихови. Тоа е истиот оној копнеж изречен во песната „Случајна случка“: „невозможното да стане / возможно. Баш кога му е време“; толку човечки копнеж поради кој од механичкото време доброволно „се потонува“ во *внатрешното време*, во кое повеќе не се разликуваат минатото и мигот, фантазијата и стварноста. Овој мемоарски тип на поезија во комбинација со несомнените автобиографски елементи, остварува автореференцијална улога: поетот и песната стануваат *едно*. Таа идентификациска схема на релација субјект-објект, ја лансираше самиот Лазаров преку стихот: „Песната, тоа сум јас“, во стихозбирката *Грозен кикот* уште во далечната 1983 година. Доследноста на ова поетичко кредо значи истрајност, посветеност и безрезервна доверба во креацијата. И взаемна условеност, се разбира, од типот на онаа причинско-последична релација која пулсира насекаде во природата/светот/човекот. Или, кажано со речникот на нашиот поет: *Ако го нема истокот ќе ги нема ни воздишките / на зајдисонце. Ако го нема истокот / ќе преостане темнината. Затоа и на Запад / сонцето изгрева од источната страна* („Исток“).

*...Уметноста, нели, не е пресликување / на стварноста. Како и сонот. На крајот сè излегува наопаку – читаме во една поранешна песна на Лазаров („Црниот шешир на Маргарет Етвуд“, *Светилничарот*), но и овие стихови можат да стојат како лајт мотив на целокупната негова поезија, поезија поникната од животот која пее за животот. Затоа, поезијата на Ристо Лазаров и боли, и лекува. Како и животот.*

СОДРЖИНА

ПОМПЕЈА	5
ПОТОП	
Потоп	9
Големата бела птица	10
Два гаврана	12
Пат	14
Дупки на патот	16
Лош сон	17
Страшила	18
ЗАД СУНИЦАТА	
Исток	23
Запад	25
Север	27
Југ	29
Скршено шише	30
Зад суницата	31
Мачка во вреќа	33
ПРОФРЧУВА ВРЕМЕТО	
Утро	37
Пладне	39
Профрчува времето	40
Треба да се живее	41
Глава	43
На улицата спроти театарот Марин	
Сореску во Крајова	44
Од дома до работа	45
ЦЕДЕНА НАСМЕВКА	
Пуст остров	49
Почнав да личам на себе	50
Варџии	51
Камикази	52
Пред планинската колиба	53

Цедена насмевка	54
Кога сме како маслинки	56
СОБА ОД ДЕТСТВОТО	
Сеќавачот	59
Генетска слика	61
Соба од детството	62
Пластична песна	64
Море	65
Преку езерото	66
Случајна случка	67
СВРДЕЛ	
Земјотреси	71
Пустелија	73
Грива	74
Си беше еднаш	75
Охридска ноќ	76
Рибник	77
Сврдел	79
ПРЕПЛЕТ	
Зовриен чајник	83
Бастун	84
Црн мачор	85
Скокачи	86
Дожд	88
Преplet	90
Старудии	91
ЗА АВТОРОТ	93
ПОГОВОР	
Лидија Капушевска-Дракулевска: Пред поетските предизвици на Ристо Лазаров	97

Ристо Лазаров
ЦЕДЕНА

Издавач
ВЕЗИЛКА 2011
Скопје, Коле Неделковски 50/27
e-mail: vezilka2011@gmail.com

Тираж 300 примероци

Печат
САК-СТИЛ, Скопје

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент
Охридски", Скопје

821.163.3-1
821.163.3-1.09Лазаров,Р.

ЛАЗАРОВ, Ристо
Цедена / Ристо Лазаров. - Скопје : Везилка 2011, 2018. -
108 стр. ; 21 см
Пред поетските предизвици на Ристо Лазаров/Лидија
Капушевска-Дракулевска: стр. 97-105

ISBN 978-608-4738-24-4

а) Лазаров, Ристо (1949-) - Цедена

COBISS.MK-ID 102921482
